

Kaimo mokytojas V.Abromaitis

„Akmens amžiaus paminklų Ūlos krašte tiek daug, kad jį drąsiai galima vadinti dzūkiskąja Troja. Nors tikroji Troja, tiesa, yra kur kas jaunesnė“, - taktiškai svarbią naujieną mokiniams per pamoką kadaise įvardijo prieš trejus metus išėjęs amžinybės Varėnos rajono Panočių vidurinės mokyklos istorijos mokytojas Vidas Abromaitis, ir žvelgdamas į nustebusius veidus šypsodamasis pridūrė: šią tiesą pagrįsiai visi kartu vaikščiodami po Dubičių, Kaniavos, Rudnios, Nočios apylinkes, rasdami istorijos paminklų, užrašydami žmonių pasakojimus. O ar girdėję apie kompleksinę kraštotyros ekspediciją šią vasarą Dubičiuose?..

V.Abromaitis, alytiškis, baigęs Vilniaus universitetą, 1971 m. atėjęs į Panočius, apsigyvenęs Jauskų kaime, prigijo šio krašto istorijoje, kalboje, žmonių bendruomenėje. Šio krašto dabartyje ir ateityje. Pietrytiniame Varėnos rajono kampe, Baltarusijos pasienyje, galima sakyti, pasaulio pakraštyje, išsiskleidė mokytojo V.Abromaitis veiklos kryptys: pedagoginė, publicistinė, istorinė, visuomeninė, politinė, šeimos. Kokių fizinių ir dvasinių pastangų bei galių atiduota šiai gyvenimo užduočiai - suvokti paprasta. Tai gyvenimas be atostogų, be stabčiojimų, be abejonių - kasdienos žygis. Atgimimas lėmė tokį proveržį: V.Abromaitis Varėnos sąjūdžio iniciatyvinės grupės bendraminčių būry. Sąjūdžio laikraštį „Varpilė“ labai reikėjo jo

apmatai: „Ūlos kraštas senovėje“ (52 str.), „Ūlos krašto žmonės“ (11 str.), „Tavo šaknys“ (8 str. apie rajono mokyklas), „Varėnos rajono istorija“ (5 str.).

Kaip tikras profesionalas V.Abromaitis rėmėsi daugybe istorijos šaltinių: „Lietuvos metrika“, „Kryžiuočių kelių aprašymu“, Mokslių akademijos rankraštyno, Lietuvos valstybės istorijos archyvo medžiaga, Lenkijos istorikų darbai, 2000 m. baigtas „Ūlos krašto istorijos“ rankraštis, paremtas ne tik istorijos duomenų santalka, bet ir tikslėsnėmis, argumentuotomis paties autoriaus prielaidomis ir išvadomis. Ypač vertingi aptarti vaktariniai baltų (nadrūvių, skalvių, bartų) įsikūrimo Ūlos krašte pėdsakai (autorius remiasi ir kalbos, vietovardžių tyrimu), gyventojų skaičiaus kitimo analizė, bajorų ir kaimiečių vardų ir pavardžių arealas. „Ūlos krašto istorija“ kaip vientisas leidinys dar laukia žemaičių valios išspausdinti, nes skelbti tik atskiri ciklai „Merkiu krašte“ ir „Dainavoje“, be to, ir tie dūlanys archyvuose. Būtina gaivinti istorijos atmintį.

Savo tyrinėjimais mokytojas dosniai dalijosi su rajono istorikais, kultūros darbuotojais. Skubiai parengė seriją straipsnių apie apylinkės iškilius žmones: Teodorą Narbutą, devyniatomės „Lietuvių tautos istorijos“ kūrėją, Liudviką Narbutą, 1831 m. sukilėlį, žuvusį prie Dubičių, archeologą Nočios dvarininką Vandalą Šukevičių, istoriką Simą Sužiedelį, rašytoją Rapolą Mokočionį ir jo brolius, istorijos mokytoją Antaną Šimukonį, kolegą Vytautą Veršicką, profesorių Tądą Ivanauską ir kt. Gausiai surinkta medžiaga įprasmina šių žmonių likimus ir jų indėlį į krašto kultūrą.

Mokytojas V.Abromaitis, dirbęs ir mokyklos vadovu, gerai pažino ir nagrinėjo Varėnos rajono mokyklų raidą (deja, darbas neišspausdintas). Tiesa, skyrus „Varėnos krašto ir rajono istorijos tyrinėjimus. Regioninėje spaudoje paskelbė apie 150 straipsnių, daugiausia „Merkiu krašte“ ir dzūkų kultūros žurnale „Dainava“. Ne pabiri straipsniai, o ciklai, būsimų knygų

► ISTORIKAS. Gyvenimas kaime netrukė Vidui Abromaičiui užsiimti rimtais tyrimais

Istorinės minties puoselėjimas, savimonės žadinimas, gimtojo krašto visapusiškas pažinimas - istorijos mokytojo misija.

Visą dešimtmetį (1995-2005) rajono mokyklose (tapęs ir respublikiniu) rašinių konkursas ir istorijos žinių viktorina tema „Lietuvos laisvės kovų ir kančių istorija“ ir „Ką aš žinau apie „Varėnos kariuomenę“ buvo lituanistų ir istorikų sutelktų pastangų vaisius - išleista didelė moksleivių rašinių knyga „Pokario žmonių likimas apmąstome šiandien“ (2008 m.). Panočių vid. mokyklos mokinių komanda argumentuotais atsakymais, istorinių procesų suvokimu nenusileisdavo mokiniams. Tėvynės istorijos pažinimas sutelkia žmones: mokytojus ir mokinius, lituanistus ir istorikus; V.Abromaitis pagarbiai minėjo Valkininkų vidurinės mokyklos istoriką Vytautą Galvėną. Kriulių aštuonmetės mokyklos direktorių

torijų, tikrą Lietuvos patriotą Antaną Šimukonį, jam, jaunam mokytojui, turėjusius pozityvios įtakos net sovietmečiu.

Pats sukaupęs didelę patirtį, netausodamas energijos ir jėgų, V.Abromaitis imdavo įvairių darbų, kur reikėjo išmanymo, kompetencijos ir konsultacijų. Malonu minėti leidinį „Varėnos kraštas“ - iliustruotą spalvingą žurnalą, kurį noriai įsigyja atvykę ir į mūsų kraštą svečiai. Dažnus namus ar įstaigas puošia istoriniai žemėlapiai „Dzūkija“ ir „Varėnos kraštas“ - juos piešė dailininkas Arvydas Každailis, konsultavo ir tikrino V.Abromaitis (idėja - Gedimino Jakavonio).

Garbinga misija puoselėti meilę gimtajam kraštui konkrečiais darbais, kūrybiniais sumanymais, kraštiečių santalka. Kai šešiasdešimtmetis žmogus kaip pakirstas ažuolas grūna, netektis sutelkia gyvuosius perimti jo puoselėtas vertybes, apmąstyti darbų prasmę. Tėvo pėdomis pasėkė abu V.Abromaitis sūnūs, studijavę istoriją Vilniaus universitete. Per 20 V.Abromaitis mokinių, paskatinti mokytojo pavyzdžio, trūšia istorijos dirvonuose. Varėnos rajono pedagogai, keturis dešimtmečius dirbę petin, patvirtinti viena: ir mažame kaime doro žmogaus nuveikti darbai toli girdimi ir ilgai vertingi išlieka. O literatai, ieškodami poetiško įprasminimo, pacituotų Vydūno mintį:

Žmogaus Tėvynėje tiek gyvs yra! Kiek jį jame, jo širdyje gyva!

Julija KAVALIAUSKIENĖ

Uždavęs mokytojas ir namų darbų: kur yra karalienės Bonos kalnas? Ką girdėję apie Teodorą ir Liudviką Narbutus? Tur ieškoti apylinkėje piliakalnių?..

Taigi po kojomis esanti žemė ir mokytojui, ir mokiniams tapo gyvos istorijos šaltiniu, istorinių ženklų paieškoms. O faktiškai - viso gyvenimo užduotimi, istoriko įsipareigojimu ir dvasios reikme: praeities šaknis tyrinėti, dabarties ūglius prižiūrėti, ateities viršūnę auginti.

„Jei eini per kraštą, eini per istoriją, kalba, žodį, literatūrą. Per žmonių likimus, jei juos girdi. Per vietų vardus - gilius, tamsius, lyg iš pačių žemės gelmenų į šviesą plėštąsi pomezija“, - prisimenu literaturologės Viktorijos Daujotytės knygos „Kultūros šaltys ir nuoselės“ mintį. O, atrodo, girdžiu kolegą Vido pastebėjimą: „Ejau ir ilgam sustojau...“

► MOKYKLA. 37 metus pedagogas atidavė Panočių vidurinei mokyklai

► Po kojomis esanti žemė ir mokytojui, ir mokiniams tapo gyvos istorijos šaltiniu, istorinių ženklų paieškoms

drąšių politinių straipsnių, aiškinančių varėniškiams sudėtingo laikotarpio situaciją.

Tačiau greit nuo politikos atšalo (dėl politinio permanentiškumo, partijų rietenų) ir ne vienam dešimtmečiui panirio į nuoseklius krašto ir rajono istorijos tyrinėjimus. Regioninėje spaudoje paskelbė apie 150 straipsnių, daugiausia „Merkiu krašte“ ir dzūkų kultūros žurnale „Dainava“. Ne pabiri straipsniai, o ciklai, būsimų knygų

Vertybė gali būti:

- ŽMOGUS – AMŽININKAS
- ŽMOGUS – ISTORINĖ ASMENYBĖ
- ISTORINIS FAKTAS
- REIŠKINYS, GARSINANTIS LIETUVĄ
- DAIKTAS, OBJEKTAS

Surinkime, įvardykime ir išsaugokime tai, kas vertinga ir brangu! Siųskite savo istorijas, o mes pasistengsime, kad apie jas išgirstų visa LIETUVA.

www.respublikosvertybes.lt

ŽALGIRIS

Nr. 141

Tautodailininkas, liaudies instrumentų, akmens, medžio ir geležies meistras, šiaulietis 58-erių Albertas Martinaitis įsitikinęs: jei šiandien vadovausimės „Tautiškos giesmės“ priesaku semti stiprybę iš savo vertybių, mūsų niekas nepalauš.

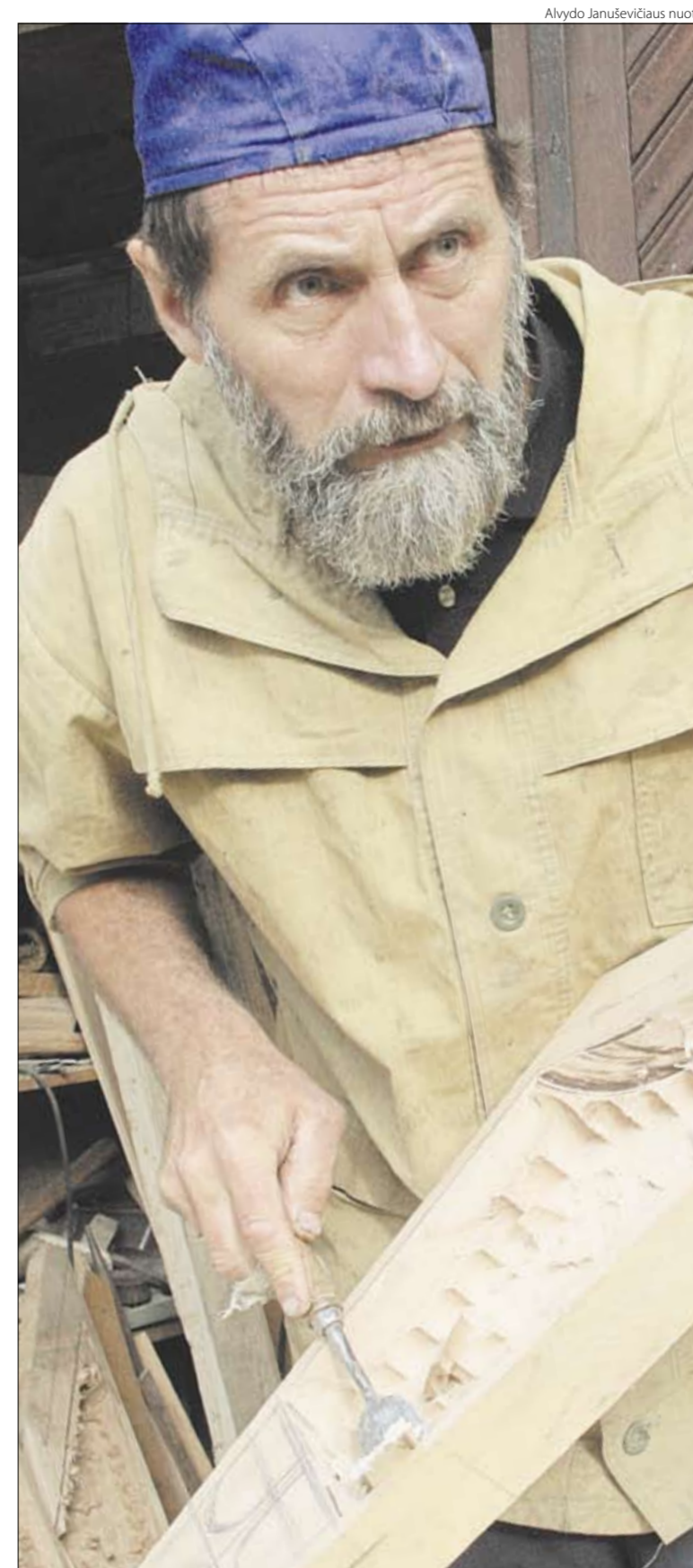
Sidas AKSOMAITIS „Respublikos“ žurnalistas

Stiprybės iš etnokultūros arviudų nagingas meistras semiasi ir pats. Jau beveik tris dešimtmečius kankles drožiantis A.Martinaitis apie pusšimtį šių liaudies instrumentų skyrė iškiloms mūsų tautos asmenybės atminti. Dalies meistro pagerbtų žmonių jau seniai nebėra tarp mūsų. Prieš keletą dienų, Šiaulių universiteto folkloro ansambliui „Vaiguva“ minint 30-meį, tautodailininkas pristatė savo 1000-ąsias kankles, kurias skyrė šviesaus atminimo poetui, muziejininkui ir etnografui Stasiui Dauniui.

- Kodėl nusprendė lietuvių tautai nusipelniusių žmonių atminimą įamžinti būtent kanklėmis? - pasiteiravo „Respublika“ A.MARTINAČIO.

SU ŽALGIRIU – UŽ LIETUVĄ!

Specialus dienraščio „Respublika“ priedas

Alydo Januševičiaus nuotr.

toje: tam, kad pasiektume tikslą, turime kažką aukoti. O jei norai viršija galimybes, nereikia kaltinti viso pasaulio. Labai skirtingas ir žmonių supratimas apie kankles. Vieniems jos tėra malkų krūvelė, kurių tūkstantį sudėginus būtų galima porą mėnesių nemokamai pasišildyti, kitiems - prekė, kurią pardavus būtų galima nuvažiuoti į kurortą Turkijoje. Net vienas tuomečio Šiaulių pedagoginio instituto dėstytojas yra pasakęs: „Manai, jei čia su ta medine lenta ir vielutėmis padūžinsi, tai žmonės nuo to dvasingesi taps?“ Taip kalbėjo dėstytojas, tokioje dvasioje ugdes naują kartą, kuri dabar nežino, kaip gyventi. Dėstytojo sąmonėje kanklės buvo lenta su vielutėmis, tačiau yra žmonių, kurie kankles vertina ir kaip relikviją, ir kaip instrumentą, padedantį jaunimui išvengti klystelių.

- O ar svarbu šių dienų lietuviams, kad ryšys su iškiliomis mūsų tautos asmenybės menutruktyt?

- Atkūrę Lietuvos nepriklausomybę mes turime branginti savo istoriją, savo valstybės pamatus. Atkurti vėliavos spalvas, struktūras, kuriose patogiu sėdėti ir nieko neveikti, daug proto nereikėjo. Kur kas sunkiau atkurti tautinį mentalitetą, dvasinę lietuvių tautos kultūrą. Jei norime išsaugoti savo tapatybę, apginti lietuvių tautą nuo jai prognozuojamo išnykimo, privalome įsiklausyti į Vinco Kudirkos „Tautiškos giesmės“ žodžius: „Iš praeities Tavo sūnius te stiprybę semia...“ O mūsų praeitis garbinga ir galime ja didžiuotis. Todėl ir dalį savo kanklių skiriu žmonėms iš praeities: lietuvių tautos patriotams, kurie, kaip ir kraštotyri-ninkas Peliksas Bugailiškis, net ir bomboms krentant į mūsų žemę, nepaliko Lietuvos. Nei P.Bugailiškis, nei S.Daunys, nei daug kitų šviesaus liū nepabėgo. Likę Tėvynėje jie paliko mums didelius lobius ir didelę patirtį, kad galėtume ir toliau vadintis lietuviams. Kaip mes galime tokius žmones pamiršti? Žmonės, kurių jūdindarbai Lietuvai buvo itin pozityvūs, laikui bėgant prisimenami vis rečiau, o nepamiršti jų - tiesiog būtina. Tam yra daugybė būdų: galima iškilų žmonių vardais pavadinti gatves, pastatus, miestus. Tokių galių aš neturiu, todėl jų vardus suteikiu kanklėms. Prieš pradėdamas skambinti kanklėmis, muzikantas visada publikai praneš, kam jos skirtos. Kiekvieną kartą, skambant konkrečiai asmenybei skirtoms kanklėms, to žmogaus atminimas tik tvirtės. Man tai rūpi, todėl aš bandau pagal savo galimybes tą atminimą įamžinti. Kiek plačiau tai pasklis, kiek žmonių širdžių tai pasieks, tiek to dvasingumo ir bus atkurta.

- Tačiau lietuviams, užuot ieškoję harmonijos, vis dažniau renkasi emigraciją, Lietuva tuštėja...

- Norintys ką nors pasiekti ir turintys sveikatos tą padaryti gali bet kur. Kodėl Šilalės kraštuose karvių pilnos ganyklos, o vietos laininkas Peliksas Bugailiškis, net ir bomboms krentant į mūsų žemę, nepaliko Lietuvos. Nei P.Bugailiškis, nei S.Daunys, nei daug kitų šviesaus liū nepabėgo. Likę Tėvynėje jie paliko mums didelius lobius ir didelę patirtį, kad galėtume ir toliau vadintis lietuviams. Kaip mes galime tokius žmones pamiršti? Žmonės, kurių jūdindarbai Lietuvai buvo itin pozityvūs, laikui bėgant prisimenami vis rečiau, o nepamiršti jų - tiesiog būtina. Tam yra daugybė būdų: galima iškilų žmonių vardais pavadinti gatves, pastatus, miestus. Tokių galių aš neturiu, todėl jų vardus suteikiu kanklėms. Prieš pradėdamas skambinti kanklėmis, muzikantas visada publikai praneš, kam jos skirtos. Kiekvieną kartą, skambant konkrečiai asmenybei skirtoms kanklėms, to žmogaus atminimas tik tvirtės. Man tai rūpi, todėl aš bandau pagal savo galimybes tą atminimą įamžinti. Kiek plačiau tai pasklis, kiek žmonių širdžių tai pasieks, tiek to dvasingumo ir bus atkurta.

Stiprybę semkime iš praeities

- Viena legenda byloja, kad šis muzikos instrumentas ir yra skirtas žmogaus atminimui išryškinti. Senovės lietuviams, mirus artimam žmogui, jam atminti padarydavo kankles. Juk žmogaus gyvenimas su mirtimi baigiasi ne visada - jis tęsiasi, kol išėjusysis lieka kitų žmonių sąmonėje. Konkrečiai asmenybei skirtas kankles dovaną jai ir artimesiems ar tą pačią veiklą plėtojantiems bendraminčiams. Noriu, kad šių dienų jaunimas žinotų ir vardus tų žmonių, kurie kiek daugiau nei prieš du de-

šimtmečius kūrė Sąjūdį ir kovoję dėl valstybės nepriklausomybės atkūrimo. Nes dalis šių dienų jaunųjų nėra nieko girdėję apie Sąjūdžio kūrėjus. Kiti juos žino, bet viskuo nepatenkintų tėvų yra įtikinti, kad sąjūdininkai esą yra kalti, nes sugriovė Sovietų Sąjungą, kurioje žmonės neva nieko neturėjo. Tuomet kankles dovaną jai ir artimesiems ar tą pačią veiklą plėtojantiems bendraminčiams. Noriu, kad šių dienų jaunimas žinotų ir vardus tų žmonių, kurie kiek daugiau nei prieš du de-

- Ar kanklių garsai pajėgūs įveikti tą kurtinąčią tylą, į kurią mus stumia, švelniai tarant, keisti valdžios sprendimai?

- Kanklės, kaip muzikos instrumentas, yra viena iš priemonių, kuri gali sukurti žmonėms harmonijos jausmą. Patirti dvasingumą, manau, norėtų visi: ir verslininkai, ir politikai, ir eiliniai žmonės. Bet dažnas jų neturi savyje harmonijos instinkto, nesugeba harmoningai veikti kartu. Norint pasiekti harmoniją būtina visiems kartu disku-

Kokios policijos reikia Lietuvos valstybei?

Pastaruoju metu informacinėje erdvėje matome labai daug publikacijų bei realių arba tariamų skandalų, susijusių su policijos pareigūnais. Kartais susidaro įspūdis, jog nepraeina nė savaitė, kad nenuitiktų koks nors dar vienas mūsų angelų sargų mundurą ir reputaciją „tepatinis“ įvykis; visuomenei vis dažniau kyla klausimas - ar dar liko Lietuvos sąžiningų policininkų?

Būtent apie tai ir pakalbėsime šioje ŽALGIRIO NACIONALINIO PASIPRIEŠINIMO JUDĖJIMO apskritoj stalo diskusijoje. Pokalbyje dalyvauja generalinio komisaro pavaduotojas Algirdas STONČAITIS, Generalinės prokuratūros Organizuoju nusikaltimų ir korupcijos tyrimo departamento vyriausiojo prokuroro pavaduotojas Raimondas PETRAUSKAS, Seimo Nacionalinio saugumo ir gynybos komiteto narys Vytautas BOGUŠIS ir buvęs Seimo Nacionalinio saugumo ir gynybos komiteto pirmininkas Alvydas SADECKAS. Diskusiją veda žalgirietis Gediminas JAKAVONIS.

G. JAKAVONIS: V. Grigavičius, V. Telyčėnas, V. Račkauskas. Kai keičiami vadovai, ar nemanote, kad policijos pajėgos vis dėlto silpnėja?

A. STONČAITIS: Gerokai sunkiau parengti ir išlaikyti kriminalinės policijos pareigūnus - dėl darbo specifikos, reikalavimų, gebėjimų suformavimo. Pas mus tų tikrųjų vadovų yra visiškai nedaug - šiandien policijoje turime tik 55 viršininkus arba įstaigų pavaduotojus. Yra didžiulė problema, kad mūsų personalas labai paseno pagal ištarntaus metus - daugiau nei pusė policijos pareigūnų gali padėti pareiškimui ir išieiti į pensiją. Jūs išvardytų pareigūnų išėjimo aš nesimu vertinti, galų gale tai yra visiškai nevienodos aplinkybės. Bet nebūtinai išeina tik aukščiausi vadovai. Yra išėjusių ir darbinų, ir organizuoto nusikalstamumo padalinų vadovų, kad ir iš viešosios policijos, kur jie išeina? Ar į energingos sritį, ar kur kitur - normaliai įmonė pradeda formuotis nuo savo saugumo užtikrinimo. Kai kas išeina į privatų sektorių, bet valstybė praranda vienareikšmiškai.

G. JAKAVONIS: Gerb. Raimondai, viešojoje erdvėje, sekančios rezonansinius tyrimus, teko pastebėti, kad yra lyg ir konkurencija tarp tų dviejų žinybų - tarp policijos pareigūnų ir prokurorų. Tie žmonės turėtų kartu dirbti, užtikrinti teisės saugumą, o atsiranda kažkokia nesveika konkurencija. Iš vienos ar kitos bylos matyti, kad lyg ir policija žinojo, bet prokuratūrai nepasakė, lyg ir prokuratūra žinojo, bet sprendimų neįėmė. Kaip jūs pakomentuotumėte tokius dalykus?

R. PETRAUSKAS: Neįžvelgiu konkurencijos, kad kas nors dėl ko nors konkuruotų. Vertinant tuos pastaruosius įvykius, lyg ir išieiti, kad kažkas kažko nepasakė, kažko nepadarė. Jeigu grįžtume į netolimą praeitį, pavyzdžiui, prieš dešimt metų, tai tų bylų, kurios pasiekdavo teismą, parengimo lygis buvo gerokai aukštesnis. Kaip minėjo generalinio komisaro pavaduotojas, priėmus naujus kodeksus, tikrai kvalifikuotus kadrus mes paleidome, t.y. jie išėjo būtent iš policijos pajėgų. Tai tikrai neigiamai veikia tų pačių bylų parengimo lygį. Kai byla prastai parengiama ir kai žmogus išteisinamas, tai nukentėjusieji, aišku, yra nusimindę būtent dėl teisės saugos. Dėl to nepasitikėjimo - ilgus metus dirbu prokuratūroje, ir beveik visą lai-

skiriama neadekvati bausmė arba taikoma amnestija, ir tas asmuo labai greitai vėl atsiduria laisvėje. Tuomet tie patys policininkai, prokurorai skėčioja rankomis, kas čia atsitiko. Tai ar šiuo atveju mes turėtume teisėjų klaną kaltinti, jeigu jis priima tokius sprendimus?

R. PETRAUSKAS: Visų pirma tokio žodžio kaip „klanas“, nors jis šiaip ir madingas, aš stengčiausi nekartoti. Labai efektingai skamba, bet nepasakyčiau, kad tai yra kas nors konkretaus ir realaus. O tai, apie ką jūs kalbėjote, yra problema. Seimas tikrai daro labai daug pakeitimų. Visada sakiau, kad jeigu asmeniui, padariusiam nusikaltimą, teismas skiria bausmę, tai geriau skirtų mažesnę, bet kad tą bausmę jis visą atliktų. O dabar,

jos nėra jau tokios didelės. Bet klausimas būtų dėl politikų kišimosi. Yra spragų policijoje, jos darbe, iš ministerijos ateina tos nesibaigiančios reformos. Ar nematote problemų dėl politikų kišimosi į kriminalinės policijos ir apskritai į policijos darbą?

V. BOGUŠIS: Galiu pabrėžti, tai pirmo mano Seimo kadencija, kai visų grandžių teisėjams yra sumažinti atlyginimai, kaip ir visiems valstybės tarnybos pareigūnams, politikams. Antras dalykas, Konstitucija neleidžia mums kištis nei į teismų, nei į policijos praktiką. Tai jeigu koks politikas kišasi, mes puikiai žinome, kad jis pažeidžia Konstituciją ir būtų galima taikyti veikas, nesvarbu, ar jis ministras, ar jis Seimo narys. Norėčiau atkreipti dėmesį: kai tarp teisiųjų institucijų - tarp policijos, viešosios ar atliekančios operatyvines veikas, kriminalinio biuro ar prokuratūros - vyksta konkurencija, tai yra sveikintinas dalykas. Kitas dalykas, man truputį liūdna, kad mes kalbame, jog policija visi nusivylę ir ji šiame etape neturi jokio pasitikejimo. Bet yra daug Lietuvosiečių socialinių grupių, išskiriančių savo dorybėmis, ydomis ir silpnybėmis. Policija - vienas iš tų socialinių padalinių, kuris vienija 10-11 tūkst. žmonių. Tai negalvokite, kad ten visi yra angelai. Gal greičiau išeina į laisvę. Kalbant apie bausmės neišvengiamumo principą, yra labai daug peripetijų. Įstatymuose numatytos tokios sąlygos, kurios labiau gina teises asmenų, padariusių nusikalstamas veikas, negu tų, kurie yra nuo jų nukentėję. Kiekvienas nukentėjęs sysis mano, kad tas asmuo, kuris jo atžvilgiu nusikalto, turi gauti tokią bausmę. O kai tokio rezultato nėra, kyla pasipiktinimas, ir aš visiškai tai suprantu.

Tikrai noriu patikinti, kad policijoje dirba absoliučiai atsidavę, sąžiningi pareigūnai, tarnaujantys Lietuvai ir žmonėms

Algirdas STONČAITIS
Generalinio komisaro pavaduotojas

ką pastebima tokia tendencija, kad į nusikaltimo išaiškinimą vienąp žiūri operatyvinius, būtent kriminalinės policijos, darbuotojas ir kitaip žiūri tartytojas, tyrėjas, galbūt ir prokuroras. Kad byla pasiektų teismą, reikia įdėti gana didelį darbą, surinkti pakankamą kiekį duomenų. Jeigu to nepavyksta padaryti, teismas išteisina asmenį. Tada, natūralu, policijos pareigūniui kyla klausimas, kad galbūt kas nors ką nors specialiai padarė. Galbūt dėl to ir kyla savotiškas nepasitikėjimas, aš tai matau daugybę metų. Bet kad būtų totalus nepasitikėjimas, nenorėčiau aš to pasakyti. Tam tikros konkurencijos aš tikrai neįžvelgiu. Baudžiamojo proceso kodeksas iš principo apibrėžia, kas yra už ką atsakingas.

G. JAKAVONIS: Tiek viešojoje erdvėje pateikiama pavyzdžių, tiek pats esu susidūręs su tokiais atvejais, kai policininkai sulaukė rimtą nusikaltėlių, prokurorai atliko savo darbą, teismas jį nuteisė, bet jam pa-

deja, įstatyme yra numatyta labai daug išlygų. Teismas paskiria didžiulę bausmę, o žmogus labai greitai išeina į laisvę. Kalbant apie bausmės neišvengiamumo principą, yra labai daug peripetijų. Įstatymuose numatytos tokios sąlygos, kurios labiau gina teises asmenų, padariusių nusikalstamas veikas, negu tų, kurie yra nuo jų nukentėję. Kiekvienas nukentėjęs sysis mano, kad tas asmuo, kuris jo atžvilgiu nusikalto, turi gauti tokią bausmę. O kai tokio rezultato nėra, kyla pasipiktinimas, ir aš visiškai tai suprantu.

G. JAKAVONIS: Vytautai, klausimas jums kaip Seimo nariui, kaip politikui. Dirbdamas kelias kadencijas Seime atkreipiau dėmesį, kad labai dažnai kreipiasi teisėjai dėl jų algų didinimo. Turbūt nebuvo nė vienos kadencijos, kad nebūtų keliamas tas klausimas. Matyti, kad patiems aukščiausiems įvairių teismų pareigūnams algos padidintos, o eilinių teisėjų

policiją valstybė nori matyti ir, aišku, kiek gali valstybė turėti tokią policiją, kokios nori. Visiškai neseniai buvo finansuojama apie 15 tūkst. policijos pareigūnų. Kiekviena valstybė turi tiek policininkų, kiek, tiesą pasakius, ji gali skirti saugumui palaikyti. Šiandien mes turime apie 10 tūkst. dirbančių pareigūnų. Bet geriausiai iliustruotų skaičius, o kas gi nori šiandien ateiti į policiją dirbti. 2008 metais mes norėjome, kad ir pirmine grandį ateitų 300 asmenų, juos išmokyti ir įdarbinti. Pretendentų stoti į Klaipėdos policijos mokyklą iš viso turėjome 179. Šiais metais mes norėtume išmokyti 100 asmenų, pareiškimų turėjome 141. Tai pagalintai žinome, kad jis pažeidžia Konstituciją ir būtų galima taikyti veikas, nesvarbu, ar jis ministras, ar jis Seimo narys. Norėčiau atkreipti dėmesį: kai tarp teisiųjų institucijų - tarp policijos, viešosios ar atliekančios operatyvines veikas, kriminalinio biuro ar prokuratūros - vyksta konkurencija, tai yra sveikintinas dalykas. Kitas dalykas, man truputį liūdna, kad mes kalbame, jog policija visi nusivylę ir ji šiame etape neturi jokio pasitikejimo. Bet yra daug Lietuvosiečių socialinių grupių, išskiriančių savo dorybėmis, ydomis ir silpnybėmis. Policija - vienas iš tų socialinių padalinių, kuris vienija 10-11 tūkst. žmonių. Tai negalvokite, kad ten visi yra angelai. Gal greičiau išeina į laisvę. Kalbant apie bausmės neišvengiamumo principą, yra labai daug peripetijų. Įstatymuose numatytos tokios sąlygos, kurios labiau gina teises asmenų, padariusių nusikalstamas veikas, negu tų, kurie yra nuo jų nukentėję. Kiekvienas nukentėjęs sysis mano, kad tas asmuo, kuris jo atžvilgiu nusikalto, turi gauti tokią bausmę. O kai tokio rezultato nėra, kyla pasipiktinimas, ir aš visiškai tai suprantu.

Tikrai noriu patikinti, kad policijoje dirba absoliučiai atsidavę, sąžiningi pareigūnai, tarnaujantys Lietuvai ir žmonėms

Algirdas STONČAITIS
Generalinio komisaro pavaduotojas

ką pastebima tokia tendencija, kad į nusikaltimo išaiškinimą vienąp žiūri operatyvinius, būtent kriminalinės policijos, darbuotojas ir kitaip žiūri tartytojas, tyrėjas, galbūt ir prokuroras. Kad byla pasiektų teismą, reikia įdėti gana didelį darbą, surinkti pakankamą kiekį duomenų. Jeigu to nepavyksta padaryti, teismas išteisina asmenį. Tada, natūralu, policijos pareigūniui kyla klausimas, kad galbūt kas nors ką nors specialiai padarė. Galbūt dėl to ir kyla savotiškas nepasitikėjimas, aš tai matau daugybę metų. Bet kad būtų totalus nepasitikėjimas, nenorėčiau aš to pasakyti. Tam tikros konkurencijos aš tikrai neįžvelgiu. Baudžiamojo proceso kodeksas iš principo apibrėžia, kas yra už ką atsakingas.

G. JAKAVONIS: Gerb. Alvydai, pats buvote kriminalinės policijos pareigūnas, aš įvardyčiau, ko gero, nukentėjęs dėl savo sąžiningų veiksmų kaip saugumo komiteto pirmininkas. Kaip jūs vertintate visus tas problemas, apie kurias čia kolegės kalbėjo?

A. SADECKAS: Manau, kolegės labai gerai matė tas problemas. Atkreipkime dėmesį, 20 metų policijoje vyksta pertvarka. Aš pradėjau dirbti 1991 metais, atkūrus Nepriklausomybę, ir reformos vyksta 20 metų. Be abejo, reikalingos struktūrinės pertvarkos: pasikeitė Baudžiamojo proceso kodeksas, pasikeitė kriminogeninė

situacija, atsiranda naujų nusikaltimų rūšių, pavyzdžiui, interneto erdvėje, tada suprantama, kad mes einame kartu su gyvenimu, o dar būtų geriau, kad eitume šiek tiek prieš jį, numatydami visą kriminogeninę situaciją. Bet kartais prideda samprotavimas apie reformas dėl reformų. Ir kai mes vartojame tokį žodį kaip „apsivalymas“, tai, atleiskite, išieikite į gatvę ir paklauskite žmonių, kokiąje srityje, kokia policijos tarnyba pirmiausia turėtų apsisvalyti. Reformuokime, bet tos reformos neturi būti vykdomos drastiškai, keičiant žmones, nes nukentia realūs žmonės. Pažūrėkime, šiuo metu mes turime 65 tūkst. nusikaltimų. Tai kriminaliniai nusikaltimai. Mes vertiname policiją taip, kaip Vytautas sakė: mane apvogė, mane sumušė, kada surasite, kada nusikaltėlis bus nubastas? O kokią mes norime matyti policiją? Pirmiausia mes ją norime matyti patikimą, ir patikimą turbūt visuomenei, sudėtinga pasakyti, ar valstybei, turbūt visų pirma žmogui. Kad ji būtų ypač profesionali, ypač kompetentinga, kad ji būtų, pabrėžti, žmogiška. Tai tokią policiją mes norime matyti. Kas truko ją matyti tokią, kokios mes norėtume? Teisingai sakoma, socialinės sąlygos. Nors dėl pensinio amžiaus aš diskutuočiau, šiais laikais galima būtų jį didinti. Jūs nuvažiuokite į Rytų Vokietiją ir pažiūrėkite, kokie ten komisarai sėdi. Ir jie iš tikro perduoda savo patirimą jaunimui. Komisarai pas mus ateina 42 metų. Amžių, matyt, būtų galima padidinti, ir valstybei būtų gerokai pigiau. Kitas dalykas - atlyginimai. Kriminalinės policijos tarnyba turi būti stipriausia, nuo jos priklauso prokuratūros ir teismų darbas. Būtent nuo šios grandies priklauso visos teisės saugos darbas. Ši profesija ypač svarbi ir ypač sudėtinga. Kai buvo minimas Kriminalinės policijos biuro dešimtmėtis, vokit, ar policija yra patraukli kaip organizacija, kita vertus, kodėl ji nėra patraukli. Dabartinės socialinės garantijos - išieiti į pensiją po 20 metų gaunant 20 proc. darbo užmokesčio - tikrai nevilioja jaunų žmonių. Patikėkite, mes bandėme rasti įvairiuose pasaulio žemynuose panašią šalį, bet mes paprasčiausiai neradome. Kai aš papasakojau kaimynams lenkams, kokias mūsų pareigūnai turi socialines garantijas, jie paprasčiausiai negalėjo patikėti. O simpoziume lenkų karininkai, viršininkai sako: jeigu blogai dirbsite, įvesime jums tokią socialinę sistemą, kaip Lietuvos policijoje. Padarykime sistemą socialiai patrauklią, padarykime labai aiškia, labai skaidrią, kur keliami aukščiausi reikalavimai, kur galimas visuomenės įsikisimas į atrankos sistemą, kad būtų geriausi iš geriausių. Turėsime policiją iš tikrųjų kur kas geresnę.

G. JAKAVONIS: Gerb. Alvydai, pats buvote kriminalinės policijos pareigūnas, aš įvardyčiau, ko gero, nukentėjęs dėl savo sąžiningų veiksmų kaip saugumo komiteto pirmininkas. Kaip jūs vertintate visus tas problemas, apie kurias čia kolegės kalbėjo?

A. SADECKAS: Manau, kolegės labai gerai matė tas problemas. Atkreipkime dėmesį, 20 metų policijoje vyksta pertvarka. Aš pradėjau dirbti 1991 metais, atkūrus Nepriklausomybę, ir reformos vyksta 20 metų. Be abejo, reikalingos struktūrinės pertvarkos: pasikeitė Baudžiamojo proceso kodeksas, pasikeitė kriminogeninė

Alvydas SADECKAS
Buvęs Seimo Nacionalinio saugumo ir gynybos komiteto pirmininkas

Reformuokime, bet tos reformos neturi būti vykdomos drastiškai, keičiant žmones, nes nukentia realūs žmonės

Raimondas PETRAUSKAS
Organizuoju nusikaltimų ir korupcijos tyrimo departamento vyriausiojo prokuroro pavaduotojas

Pas mus galioja nekaltumo prezumpcija, ir kol teismas nepasakė, kad kas nors yra kaltas, žmogus yra nekaltas

G. JAKAVONIS: Palieskime du tokius aspektus - policijos ir visuomenės santykį ir policijos santykį su policija. Teko ne kartą matyti tokius atvejus, ar STT pareigūnai sulauko žmones, uždeda jiems antrankius ir išveža juos iš darbo. Aš matau, tai visiškai neadekvatus dalykas. Ar policijos autoritetas auga nuo tokių dalykų?

A. STONČAITIS: Dėl politikų kišimosi. Visi dabar kaip pavyzdį iškelia Estijos policiją. Sveikiname, kad kolegoms sekasi, bet kodėl sekasi? Nesvarbu, kas ateina į valdžią, nesvarbu, kokių reformos etapu keičiasi valdžia. Estijoje yra patvirtinta, kokios yra policijos reformos gairės, kokios policijos nori visuomenė ir kartu turi norėti valdžią. Ši programa nuosekliai įgyvendinama. Policija negali būti kokio nors politiko įrankiu, tai yra visuomenės įrankis. Mes lygiai taip pat labai daug vilčių dėjome į policijos sistemos plėtos programą, galia, kad kaip tik susidūrėme su krize. Bet manytume, kad bendru sutarimu lygiai taip pat politikai galėtų tą naują viziją patvirtinti.

G. JAKAVONIS: Ar sutiksite, kad ta policijos reforma, kuri dabar sukama, atitinka 1991 metų milicijos pervedimą tuo metu į policiją?

A. STONČAITIS: Jokių būdu nesutinku. Yra keletas priežasčių. Pirmia, naujausios tendencijos rodo, kaip minėjo gerb. Alvydas, kad atsiranda naujų nusikaltimų rūšių, ir reikia imtis reformų. Antra, visuomenė šiandien yra visiškai kita, negu buvo 1991 ar 2000 metais. Ji reikalauja, kad policija darytų ko-kybinių suolį į viršų. Ką reikia daryti? Kaip matome, niekas nenori ateityje tarnauti, niekas nestoja į nepulkite dar, duokite išsiaiškinti. O dabar mes kalbame, kad viskas yra blogai. Nusikalstamam pasauliui nuo to tik geriau, kad tarnyba iš dalies paralyžuota. Ateini kalbėtis su linkusiu nusikalsti asmeniui, o šis pasakys: „Ką tu čia man kalbi? Pažiūrėk, kas ten darosi“.

Reformuokime, bet tos reformos neturi būti vykdomos drastiškai, keičiant žmones, nes nukentia realūs žmonės

Alvydas SADECKAS
Buvęs Seimo Nacionalinio saugumo ir gynybos komiteto pirmininkas

Reformuokime, bet tos reformos neturi būti vykdomos drastiškai, keičiant žmones, nes nukentia realūs žmonės

tai ikiteisminis procesas galėtų atpigtį apie 35 proc. Tai leistų plėtoti techninę bazę, informacines technologijas ir vėl spirale vystytis tiek policijai, tiek kitoms institucijoms. Trečias dalykas, dėl investicijų į policiją, į policininkų kaip žmogų, kaip pareigūną. Yra įvestas studijų krepšelio principas. Mykolo Romero universiteto Kauno policijos fakultete rengiami trijų specialybių studentai, šiais metais ten įstojo 149 studentai, 6 finansuojami valstybės. Tai kaip mes norime, kad 90 proc. įstojuusių studentų būtų įsipareigoję valstybei? Galbūt vis dėlto pateikime kvotą: per mėnesį reikia parengti 150 tyrėjų, duokime jiems finansavimą, bet jie aiškiai įsipareigos, pavyzdžiui, 10 metų atidirbti policijos sistemoje. Jei bus vienpusiškai sakoma policijai keistis neinvestuojant, nesu- kuriant teisinių prielaidų, nieko gero nebus. Mes daugiausia tirame kriminalinius nusikaltimus, tokius, kurie susiję su smurtu, stambiomis vagystėmis, todėl fizinis reagavimas sulaukiant asmenis, pa-

Man truputį liūdna, kad mes kalbame, jog policija visi nusivylę ir ji šiame etape neturi jokio pasitikejimo

Vytautas BOGUŠIS
Seimo Nacionalinio saugumo ir gynybos komiteto narys

dariusius nusikalstamas veikas, yra tiesiog tarnybinė būtinybė. Bet pagrindinis mūsų reikalavimas yra kontrolė - tos jėgos turi būti tiek, kiek leidžia įstatymas ir kiek lemia pačios aplinkybės, ne daugiau. O jei kas nori parodomosios veiklos, tai liūdna.

G. JAKAVONIS: Gerb. Raimondai, pakomentuokite: kai 14-os aukščiausių pareigūnų namuose atliktos kratos, ar jie gali paskui dirbti tarpusavyje? Ar jau ten viduje užprogramuotas konfliktas, ar aš klystu?

R. PETRAUSKAS: Iš principo ne. Bet situacija yra tokia, kad pas mus galioja nekaltumo prezumpcija, ir kol teismas nepasakė, kad kas nors yra kaltas, žmogus yra nekaltas. Dėl moralinės pusės, psichologinio klimato, nesiginčiju, klausimų gali būti. Gal reikia vis dėlto luktelėti, kol bus baigtas tyrimas, nustatytos priežastys, ir tada paaiškės - kas, kaip, kodėl. Galbūt šita tema yra per daug aštriai liečiama, kiekvienas kaip geriausias žinovas tą temą komentuoja. Šis tyrimas nėra toks, kad jis per savaitę būtų baigtas. Policija yra tam tikra mūsų visuomenės dalis, kaip ir medikai, Seimo nariai, - visur yra tam tikrų problemų. Aš suprantu, kad žmonės, kurie atsakingi už mūsų saugumą, turėtų būti dar skaidresni, galbūt dėl to jiems keliami didesni reikalavimai, tačiau jie tokie patys žmonės. Iš to vargamu negalime pasiūlyti, kad tai būtų prestižinė profesija. Jeigu niekas jos rinktis nenori, negalima atsirinkti tų pro-

fesionalių žmonių, kurie ir nori, ir sugeba dirbti. Tai profesija, kur reikia ne tik norėti, reikia dar ir sugebėti dirbti. Kartais baksnojama, kaip dirbama užsienio valstybėse. O kokia yra socialinė, materialinė pusė? Galbūt ten ir nėra kokie stulbinantys atlyginimai, bet gerokai didesni negu pas mus. Be to, iš praktikos esu susidūręs, kai dar tartytoju dirbau prokuratūroje, kad dažnai apie policijos darbu žmonės susidaro įspūdį iš kino filmų.

Man truputį liūdna, kad mes kalbame, jog policija visi nusivylę ir ji šiame etape neturi jokio pasitikejimo

Vytautas BOGUŠIS
Seimo Nacionalinio saugumo ir gynybos komiteto narys

dariusius nusikalstamas veikas, yra tiesiog tarnybinė būtinybė. Bet pagrindinis mūsų reikalavimas yra kontrolė - tos jėgos turi būti tiek, kiek leidžia įstatymas ir kiek lemia pačios aplinkybės, ne daugiau. O jei kas nori parodomosios veiklos, tai liūdna.

G. JAKAVONIS: Gerb. Raimondai, pakomentuokite: kai 14-os aukščiausių pareigūnų namuose atliktos kratos, ar jie gali paskui dirbti tarpusavyje? Ar jau ten viduje užprogramuotas konfliktas, ar aš klystu?

R. PETRAUSKAS: Iš principo ne. Bet situacija yra tokia, kad pas mus galioja nekaltumo prezumpcija, ir kol teismas nepasakė, kad kas nors yra kaltas, žmogus yra nekaltas. Dėl moralinės pusės, psichologinio klimato, nesiginčiju, klausimų gali būti. Gal reikia vis dėlto luktelėti, kol bus baigtas tyrimas, nustatytos priežastys, ir tada paaiškės - kas, kaip, kodėl. Galbūt šita tema yra per daug aštriai liečiama, kiekvienas kaip geriausias žinovas tą temą komentuoja. Šis tyrimas nėra toks, kad jis per savaitę būtų baigtas. Policija yra tam tikra mūsų visuomenės dalis, kaip ir medikai, Seimo nariai, - visur yra tam tikrų problemų. Aš suprantu, kad žmonės, kurie atsakingi už mūsų saugumą, turėtų būti dar skaidresni, galbūt dėl to jiems keliami didesni reikalavimai, tačiau jie tokie patys žmonės. Iš to vargamu negalime pasiūlyti, kad tai būtų prestižinė profesija. Jeigu niekas jos rinktis nenori, negalima atsirinkti tų pro-

Parengė Janina GRIGAITYTĖ

Visa filmuota medžiaga tinklalapyje www.zalginis.org